

UNTERPERTINGER v. AVSTRIJA

(Eur. Court H.R., 24. 11. 1986, Series A no. 110)

8. - 24. [10. 3. 1980 je Deželno sodišče v Innsbrucku [Landesgericht] Aloisu Unterpertingerju izreklo šestmesečno zaporno kazen za telesne poškodbe [Körperverletzung], ki jih je povzročil svoji pastorki (14. 8. 1979) in ženi (9. 12. 1979). Višje deželno sodišče [Oberlandesgericht] v Innsbrucku je 4. 6. 1980 potrdilo obsodbo. Policija je zaslišala go. Unterpertinger in njeno hčer, prvo o obeh, drugo pa le o drugem dogodku. Kljub opozorilu da ima ga. Unterpertinger po 152. členu (1) Zakona o kazenskem postopku pravico odkloniti pričevanje („od članov obtoženčeve družine [...] ni mogoče zahtevati, da podajo dokaze“), je na lastno željo podala obremenilne izjave. Na zaslišanju pred Deželnim sodiščem sta obe uveljavljali svojo pravico, zaradi česar ju sodišče ni moglo zaslišati. Poročili o njunih izjavah je prebralo (252. člen (2) zgoraj omenjenega zakona). Sodišči prve in druge stopnje sta svoji sodbi oprli tudi na te izjave. V pritožbenem postopku je g. Unterpertinger zahteval izvedbo dodatnih dokazov, vendar sodišče ni v celoti ustreglo njegovim predlogom in je dodatno zaslišalo samo še njegovo snaho.]

Postopek pred Komisijo

25., 26. [V svoji vlogi na Komisijo z dne 1. 12. 1980 se je g. Unterpertinger pritožil, da je postopek, ki je pripeljal do njegove obsodbe, kršil 1. in 3. (d) odstavek 6. člena Konvencije. V poročilu z dne 11. 10. 1984 je Komisija menila, da ni bilo kršitve 3. (d) odstavka 6. člena (pet glasov proti petim, z odločilnim glasom predsednika) in 1. odstavka (pet glasov proti štirim, z enim vzdržanim). Menila je, da ni v nasprotju s Konvencijo, če država določeno vrsto dokazov pred sodiščem ne uporabi (magnetofonske posnetke, posredne izjave - hearsay dokaze, [...]) ali če postavi določene omejitve in pogoje (npr. za dokaze s strani oseb, ki uživajo parlamentarno imuniteto, ali dokaze, ki se nanašajo na poslovno tajnost). Potemtakem naj bi enako veljalo tudi za institut privilegiranih prič. Pravica odklonitve pričanja proti bližnjim sorodnikom preprečuje dilemo, pred katero bi bila sicer postavljena priča: podati za družinskega člana obremenilne izjave ali krivo pričati. S tem zagotavlja spoštovanje družinskega življenja (8. člen Konvencije), služi pa tudi razlogom pravičnosti, ker izhaja iz realističnega pogleda, da je dokaze bližnjih sorodnikov potrebno vedno jemati z določeno mero previdnosti. Komisija je kot argument navedla tudi dejstvo, da je izključitev neposredne uporabe dokazov privilegiranih prič učinkovala na enak način tako vis-à-vis tožilstvu kot tudi obrambi.]

Pravna vprašanja

28. [...] Vlagatelj pritožbe je trdil, da ni imel možnosti, da bi zaslišal ženski, ker sta kot bližnji sorodnici na sojenju odklonili pričanje. Tudi pritožbeno sodišče mu ni dalo priložnosti vzbuditi dvom v njuno verodostojnost, ker ni soglašalo z obtoženčevim predlogom za zaslihanje drugih prič. [...]

29. [...] Sodišče opozarja, da so jamstva, ki so vsebovana v 3. Odstavku, poseben vidik splošnega koncepta poštenega sojenja iz 1. odstavka (glej, sodbo v primeru Bönisch). [...]

30. Ko je insbruško Deželno sodišče poklicalo go. Unterpertinger in gdč. Tappeiner, sta le-ti odklonili pričanje. To je sodečemu sodniku preprečilo, da bi ju zaslišal kot prič, obrambi - in tožilstvu - pa onemogočilo zasliševanje na ustni obravnavi. Določba sama po sebi očitno ni v neskladju s 1. in 3. odstavkom (d) 6. člena Konvencije, vendar odpira posebne probleme, ki jih lahko zbudi soočenje med „obtoženim kaznivega dejanja“ in pričo iz njegove lastne družine. Njen namen je zaščititi tovrstne priče pred moralno dilemo. Primerljive določbe vsebujejo tudi domača prava številnih članic Sveta Evrope.

31. [...] Branja izjav samega po sebi ni mogoče šteti za neskladno s 1. in 3. (d) odstavkom 6. člena Konvencije, vendar pa mora njihova dokazna raba ustrezati pravici do obrambe, ki je predmet in namen 6. člena. To je še posebej pomembno takrat, ko „oseba, obtožena kaznivega dejanja“, ki ima po 3. (d) odstavku 6. člena pravico „zaslišati ali zahtevati zaslihanje“ obremenilnih prič, ni imela v nobeni predhodni fazi postopka možnosti zaslišati osebe, katerih izjave so prebrali na sojenju.

32. Policija je v obravnavanem primeru pridobila izjave od ge. Unterpertinger v vlogi „osumljenke“ v povezavi z dogodkom z dne 14. 8. 1979 in v vlogi pritožnice v zvezi z dogodkom z dne 9. 12. 1979, od gdč. Tappeiner pa le v povezavi s prvim dogodkom v vlogi „vpletene osebe“. [...]

33. Izjave ge. Unterpertinger in gdč. Tappeiner pred sodiščem res niso bile edini dokazi. Pred njim so bili, inter alia, tudi policijska poročila, medicinska poročila in spis razveznega postopka para, poleg tega pa je pritožbeno sodišče kot pričo zaslišalo tudi snaho g. Unterpertingerja.

Iz sodbe z dne 4. 6. 1980 je razvidno, da je pritožbeno sodišče vlagatelja obsodilo v glavnem na temelju izjav, ki sta jih ga. Unterpertinger in gdč. Tappeiner dali policiji. Ni jih sprejelo le kot podatke, temveč kot dokaz resnice o obdolžitvah. Naloga pritožbenega sodišča je bila oceniti dokazni material in relevantnost posameznih dokazov, ki jih je predlagal obtoženec. Kljub temu so g. Unterpertingerja

obsodili na podlagi „pričevanj“, s čimer so bile njegove pravice obrambe znatno omejene.

Zaradi tega vlagatelj pritožbe ni imel poštenega sojenja in prišlo je do kršitve 1. odstavka 6. člena Konvencije skupaj z načeli, ki jih zagotavlja 3. (d) odstavek. [...]

Odklonilno ločeno mnenje g. Trechsla [k mnenju Komisije].

Čeprav v splošnem soglašam z načinom, s katerim je „formalna večina“ Komisije pristopila k primeru, obžalujem, da se razhajam z njenimi ugotovitvami. [...]

1. [...] Komisija je za relevantno štela dejstvo, da tudi tožilstvo na sojenju ni imelo možnosti zaslišanja prič. To je sicer točno, vendar ne upošteva dveh bistvenih značilnosti postopka. Prvič: pričine izjave pred policijo so dejansko uporabili kot dokaz. [...] Drugič: ni mogoče spregledati, da sta priči sami obdolžili vlagatelja pritožbe - in ga tako vsebinsko na nek način sami preganjali. Potemtakem ni ravno prepričljiv argument, da ju tudi tožilstvo ni moglo zaslišati. Sklicujem se na 3. (d) odstavek 6. člena Konvencije, čigar analiza pokaže, da sestoji iz treh elementov:

- i. pravica „zaslišati ali zahtevati zaslišanje obremenilnih prič“;
- ii. pravica „doseči navzočnost in zaslišanje razbremenilnih prič“;
- iii. pravica do enakega položaja s tožilstvom glede klicanja in zaslišanja prič.

Zadnjo točko je potrebno dodatno razložiti, ker je na prvi pogled nekoliko nejasna. Ni jasno, ali se ta enakost nanaša le na razbremenilne ali tudi na obremenilne prič. Odločitve Komisije preveč poudarjajo element enakosti, tako da si Komisija mogoče ni postavljala pravih vprašanj. Ni dvoma, da se zahteva po enakem položaju nanaša tako na klicanje razbremenilnih kot tudi obremenilnih prič. [...] Po mojem mnenju je pomen tega jamstva naslednji: absolutna pravica obrambe, da zasliši obremenilne prič, postavi pod preizkušnjo njihovo verodostojnost, dopolnjuje že podane podatke z namenom ustvariti si popolno sliko dejstev in predočiti dejstva v svojo korist. 3. (d) odstavek 6. člena tako predstavlja poseben vidik pravice biti slišan [right to be heard].

[...]Ni mogoče pritrditi stališču, da so privilegiji določenih skupin prič zagotovljeni na račun obtoženca in njegove pravice biti slišan. V obravnavanem primeru bi morali obstajati samo dve možnosti: ali zaslišati prič na sojenju in omogočiti zaslišanje tudi obrambi ali pa se popolnoma odreči sklicevanju na pričevanja. Po Konvenciji ni pomembno, ali je izjave prejela policija ali preiskovalni sodnik. [...]

2. Moje mnenje je tudi, da je bila kršena obtoženčeva pravica, da pokliče prič. [...]Za procesno položaj tega primera je bilo značilno skrajno pomanjkanje dokazov. Vse je bilo odvisno od verodostojnosti prič, za eno katerih je že policijski uslužbenec ugotovil, da je pristranska.

Pravzaprav nobena od prič ni bila nevtralna in nevpletena, ampak sta obe de facto le nadaljevali spor z obtožencem. [...]

3. Končno so postopek označevali tudi elementi nepoštenosti. [...]